

לשמוע קול תורה – פסוק השבוע

פרשת שלח לך

מי יזם את שליחת המרגלים?

בסיפור המרגלים המופיע בראש פרשתנו מתואר כי הקב"ה הוא שיזם את שליחת המרגלים:

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. שְׁלַח לְךָ אַנְשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אַבְתִּי וְתִשְׁלַחוּ כָל נָשִׂיא בְהֵם. וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַר פָּאָרָן עַל פִּי ה'... (במדבר יג, א-ג).

ואולם, קריאה פשוטה בפרשת דברים מגלה כי היוזמה באה דווקא מבני ישראל:

וַתִּקְרְבוּ אֵלַי כָּלְכֶם וַתֹּאמְרוּ נִשְׁלַח אַנְשִׁים לְפָנֵינוּ וְיַחְפְּרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ וַיִּשְׁבוּ אֵתְנוּ דַבֵּר אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נַעֲלָה בָּהּ וְאֵת הָעֵרִים אֲשֶׁר נָבֵא אֱלֹהֵינוּ (דברים א, כב).

מהי האמת? האם הקב"ה הורה לעם לשלוח מרגלים או שמא הייתה זו בקשת העם? רש"י מפרש כי בני ישראל היו היוזמים, וזו הייתה תחילת נפילתם, אך הקב"ה נענה לבקשתם בחיוב.

ננסה להבין את מהותה של יוזמת העם.

יוזמתם של בני ישראל נבעה מסירוב פנימי להמשיך ולהתנהל בהנהגה הניסית שהובילה אותם מעת יציאתם ממצרים. הם ביקשו להיות עם ככל העמים, אחראיים לגורלם ודואגים בעצמם לעתידם, ואת ה' השליכו כביכול אחרי גוּם.

אם כן מדוע לא נענשו מייד אלא רק אחרי שחזרו ומרדו? ומדוע הוצגו הדברים בפרשתנו כאילו היוזמה באה מאת ה'?

התשובה נעוצה בהבנה כי יוזמת העם היא יוזמה מבורכת עד מאוד בבסיסה, אך הדרך ליישומה הרת סכנות. האדם נדרש לפעול למען עתידו, אך בה בעת עליו להאמין בא-ל הרואה ואיננו נראה, המשגיח ומציל אף כשאיננו מורגש. דאגת האדם לגורלו ולעולמו מושרשת בתכלית הבריאה, ולכן הייתה הסכמת ה' לבקשת העם אמיתית וכנה, ולמעלה מזה, היה בה ממד של ציווי ממשי.

אך הסתבר שהעם עוד לא הגיע לבשלות הנדרשת לנשיאה באחריות כה גדולה, והגרוע מכול קרה. עם ישראל חטא ומרד ונאלץ לצאת להשתלמות חינוכית של 40 שנה במדבר כדי ללמוד לשלב יחדיו אחריות ואומץ לב ולפעול מתוך עצמאות ואמונה הכרוכות זו בזו.

בתחילת ספר יהושע נגלה כי ה' לא חזר בו מהדרישה "שְׁלַח לְךָ אַנְשִׁים" אלא רק דחה את מימושה. המימוש הראוי התאפשר רק אחרי סדרת החינוך ארוכת השנים שעברו ישראל, ובמלחמתם על הארץ בהנהגת יהושע הם כבשו אותה בדרך טבעית, בכוחות של צבא אנושי, בידיעה שא-ל חי פועל בקרבם ונמצא עם יהושע ועימם כשם שהיה עם משה.

פעולתו של האדם בעולם היא תכלית הבריאה. בשישה ימים ברא ה' את עולמו, וביום השביעי שבת ויינפש – ואת השרביט העביר לאדם.

שאול דוד בוצ'קו